

LÃO TỬ VÀ KHỔNG TỬ

Hơn hai ngàn năm trước có cuộc gặp kỳ lạ giữa Khổng và Lão.

Khổng ngồi kiêu đi trên đại lộ. Ngài vừa phe phẩy chiếc quạt, vừa lim dim đôi mắt. Bọn người khênh kiệu còng lưng đi thật đều để giữ thăng bằng cho thầy an tọa. Bỗng phía trước có kẻ cỡi trâu cắt ngang qua. Khổng mở mắt nhìn và quát:

– Tên trẻ trâu kia vô lễ, đường lớn không đi lại cắt ngang mặt người ta?

Con trâu dừng lại ngoái cổ nhìn. Tên trẻ trâu cười nói:

– Người biết ta đã bao nhiêu tuổi rồi không mà cao giọng bảo ta trẻ trâu vô lễ? Chẳng qua người đi trên con đường người ta đã dọn sẵn. Sự thực không có đường nào là lớn cả. Nơi không có đường mới thực sự là lớn!

Khổng mở to mắt nhìn. Bây giờ mới thấy người kia dù mặt mũi trẻ con nhưng râu tóc bạc phơ, chùng như đã sống mấy trăm năm, bèn ra lệnh cho phu hạ kiệu và bước xuống vòng tay thi lễ:

– Tại hạ có mắt như mù. Chẳng hay lão trượng chính là Lão Tử, người nước Sở?

Lão vẫn ngồi vắt vẻo trên lưng trâu nheo mắt cười:

– Đích thị là mỗ, bốn phương là nhà, không cần biết sinh ra ở đâu! Thái độ trịch thượng như người ta đoán không nhầm là người họ Khổng nước Lỗ? Chào Khổng Phu Tử!

Khổng lại vái chào lần nữa:

– Tại hạ là Khổng Khâu đây, Đạo của tại hạ vốn khiêm cung, lão trượng đã quá lời...

Lão nhìn bọn phu kiệu lưng ướm đẫm mồ hôi rồi nhìn Khổng khăn áo lượt là mà cười, con trâu cũng cười theo. Lão nói:

– Đạo của người là gì?

Khổng trịnh trọng:

– Tóm gọn trong mấy chữ Nhân, Nghĩa, Lễ, Trí, Tín.

Lão cười vang:

– Có đến năm thứ, thứ nào cũng khó, cũng cao, sao gọi là khiêm cung? Những người dân chân lấm tay bùn làm sao học được cái Đạo ấy?

Khổng thanh minh:

– Đạo của tại hạ chỉ dành cho người quân tử, không dành cho kẻ tiểu nhân. Với người dân chân lấm tay bùn chỉ cần Lễ là đủ. Nhất nhật khắc kỉ phục lễ, thiên hạ quy nhân yên!

Lão hỏi:

– Tự nhiên sinh ra vốn bình đẳng, làm gì có phân biệt quân tử hay tiểu nhân? Lễ là phép tắc, trật tự, ngày nào cũng bắt dân phục lễ khác nào người bắt dân phải đeo gông đi trên con đường hẹp. Còn Nhân,

Nghĩa, Trí, Tín người dành cho quan quyền khác nào mở đường cho chúng tự do nói dối, giả nhân giả nghĩa, lưu manh, lừa lọc? Vậy còn phụ nữ thì sao?

Khổng lúng túng không trả lời hết các câu hỏi, chỉ trả lời câu cuối cùng như cái máy:

– Phận nữ nhi thường tình!

Lão lại cười ha ha:

– Vậy mẹ của người cũng là tiểu nhân? Vậy thì Lễ của người nói kính cha thờ mẹ để làm gì? Bây giờ thì người đi đâu?

Khổng tự hào thưa:

– Đi chu du thiên hạ để truyền Đạo. Nhà Chu suy, chư hầu nổi loạn, rất cần đạo trị – bình để thu thiên hạ về một mối, yên ổn vì đại cục...

Lão cắt lời:

– Nguy tai! Nguy tai! Nhà Chu suy đồi mà người lại dùng phép tắc nhà Chu làm mẫu mực để gọi là Lễ? Nói thật, Đạo của người cũng chỉ là con đường cực. Lễ mà người dạy đời ấy chỉ tạo thêm ra loại người đối với bề trên thì nịnh nọt uốn gối khom lưng, đối với kẻ dưới thì trịch thượng khinh người. Đạo trị – bình của người chỉ có thể giữ thế ổn định tạm thời để bọn quan quyền tham nhũng. Dân vì hèn, vì sợ mà tạm bình, chứ quan đang nắm quyền thống trị thì sẽ tranh chấp hỗn loạn, cắn nhau như chó tranh cứt. Sao không để chư hầu nổi loạn mà làm lại từ đầu? Cái cây già mục ruỗng đã sắp chết thì dọn đi để trống đất cho cây con mọc lên, khư khư giữ lấy làm gì?

Nghe đến đấy, Khổng không khỏi nổi giận, mặt đỏ phừng phừng:

– Lão trượng không nên xúc phạm Thiên tử và kích động làm loạn. Tội phản nghịch đáng bị tru di ba họ. Nhưng thôi, coi như tại hạ chưa nghe gì. Vậy mạo muội hỏi, Đạo của lão trượng là gì?

Lão Tử vẫn khoan thai, tay đưa lên vuốt chòm râu trắng:

– Ta chỉ có một cái đầu trong muôn vạn cái đầu của thiên hạ. Ba họ nhà ta là ai ta còn chưa biết thì sợ gì họa tru di. Người hỏi Đạo của ta ư? Đạo của ta là vô đạo, đường của ta đi là không có con đường. Đó mới là Đại Đạo.

Khổng ngơ ngác không hiểu gì. Nhìn vẻ mặt ngơ ngác ấy, Lão lại ngửa mặt cười vang, đưa ngón tay vẽ một vòng thái cực vào không khí và nói:

– Người cứ nhìn vào trời đất mà hiểu Đạo của ta. Kia, có trời thì có đất, có núi thì có sông, có cao thì có thấp, có dài thì có ngắn, có cương thì có nhu, có rắn thì có đặc, có sáng thì có tối, có thẳng thì có cong... Mọi thứ đang dịch chuyển trong sự biến hóa vô cùng. Tự nhiên tự do nhưng có trật tự và cái lí của nó. Cao thì xa, thấp thì gần, dài thì yếu, ngắn thì mạnh, cương thì gãy, nhu thì dẻo, rắn thì âm to, đặc thì thâm... Mọi thứ trong trời đất gắn kết được nhờ khác biệt, không có chuyện giống nhau mà hợp lại được với nhau. Đạo của người áp đặt mọi thứ theo trật tự như người muốn và bắt buộc mọi thứ giống nhau mà được ư?

Bây giờ thì Khổng nghe như nuốt từng lời. Khổng hỏi:

– Đạo của lão trượng từ đâu ra vậy?

Lão nói:

– Từ trời đất, từ nhân gian mà ra. Ta học được từ đám dân đen mà Đạo của người gọi là bọn tiểu nhân đáng khinh bỉ đấy!

Lão lại nhìn Khổng đang trố mắt mà tiếp:

– Ta nghe người đi đến đâu, các vua chư hầu đuổi đến đó như đuổi tà. Có người bảo người chỉ là kẻ cơ hội. Nhưng người yên tâm, vài trăm năm sau Đạo của người sẽ được trọng dụng vì nó sẽ là vũ khí bịp bợm tốt nhất. Người ta sẽ leo lên nói điều Nhân, điều Nghĩa, người ta luận về điều Trí, điều Tín, nhưng nói một đằng làm một nẻo. Và hiển nhiên, người ta sẽ tôn người là Thánh để mê hoặc lòng người!

Đến đây, Khổng cúi sát người xuống chân Lão mà lạy ba lạy:

– Tại hạ lĩnh giáo và xin bổ sung vào Đạo của mình. Đời vẫn có quân tử và tiểu nhân, nhưng Đạo lớn nhất vẫn là lấy dân làm gốc ạ!

Lão lại bật cười đến văng nước bọt:

– Câu đó sẽ là câu mị dân lớn nhất! Dân nghe vậy sẽ vui vẻ làm trâu cày cho sự nghiệp của các quan chức gì?

Nói đoạn, Lão vỗ mông trâu bỏ đi, không một lời chào. Con trâu họ lên một tiếng và ỉa một bãi to tướng trước mặt Khổng rồi đưa Lão băng qua cánh đồng. Khổng nhìn theo không chớp mắt. Kì lạ là con trâu đi đến đâu cỏ cây dạt ra đến đấy. Lão Tử nhẹ nhàng như bay giữa không gian vô tận rồi mất hút ở chân trời. Khổng làm bầm, rằng Lão thật sự tự do, con đường của Lão thật sự là con đường lớn, không như ta cả đời tự đeo gông vào cổ và đi vào ngõ cụt mà không biết...

Tối hôm đó về nhà trọ, Khổng trần trọc suốt ba canh rồi thiếp đi. Trong giấc mơ, Khổng thấy mình sống lừng lững đến 2000 năm, bao nhiêu người đến sụp lạy tôn Khổng thành Thánh. Khổng cứ ngồi bất động mà làm Thánh. Không biết là mộng ác hay mộng lành. Chỉ biết rằng khi tỉnh dậy, Khổng thấy cứt đầy quần. Bèn thay quần áo và gói ghém mọi thứ ô uế vào chiếc tay nải bằng nhung rồi một mình lặng lẽ bước đi trong đêm tối. Khổng ném tất cả xuống cầu và đứng nhìn dòng sông đen ngòm đang chảy xiết...

Sử sách chỉ viết có cuộc gặp gỡ Khổng – Lão mà tuyệt nhiên không kể lại đầu đuôi chuyện này.

Sưu tầm

Nguồn: Internet